

החיים בזוגיות "פתוחה" / "סגורה" בקהילה ההומוסקסואלית: בין הבחירה המודעת לבין צפונות הנפש

מאת: גיל לב, בוגר תואר MA, בית הספר לטיפול באמצעות אמנויות, אוניברסיטת חיפה.

בהנחיית: פרופ' עמנואל ברמן וד"ר דנה אמיר, אוניברסיטת חיפה.

מחקר זה מנסה לבחון את ההבדלים בין גברים הבוחרים לחיות בזוגיות סגורה לבין כאלו הבוחרים בזוגיות פתוחה תוך התבססות על תיאוריית ההתקשרות (Bowlby, 1969) וזאת במטרה לנסות לשפוך אור על המורכבות העומדת מאחורי אותן בחירות. תיאורית ההתקשרות גורסת כי התנסויות מוקדמות של התינוק עם הדמות המטפלת מהוות את הבסיס להתפתחות מודלים מופנמים של עבודה בנוגע לאופן שבו אנשים רואים את עצמם ואת הציפיות שלהם מהאחר במערכות יחסים (Bartholomew, 1990). מכאן שמודלים מופנמים אלה משפיעים על האופן בו האדם חווה מערכות יחסים זוגיות ואת הסביבה החברתית בה הוא חי. הם מסייעים לאדם להעריך סיטואציות חברתיות חדשות או מעורפלות, משפיעים על התפתחות מערכות יחסים ויוצרים אסטרטגיות לפתרון בעיות (Hazan & Shaver, 1987; Jellison & McConnell, 2003).

המחקר הנוכחי הינו מחקר איכותני המבוסס על הגישה הפנומנולוגית אשר עוסקת בחיפוש אחר "מהות" החוויה האנושית (Willis, 1991). הניתוח הפנומנולוגי מתמקד בחקר תופעות ואירועים תוך שימת דגש על האופן בו הם נתפסים, נחווים ומפורשים ע"י הפרט. מרצינול זה נובעות שאלות המחקר הנוכחי והן: מהו האופן בו המרואיינים השונים מגדירים זוגיות; מהו האופן בו הם תופסים זוגיות פתוחה / סגורה; מהו אופי הדיאלוג המתקיים בין הזוגות השונים כפי שהוא בא לידי ביטוי בראיונות השונים ומה הם דפוסי ההתקשרות של המרואיינים כפי שהם באים לידי ביטוי במערכות היחסים שלהם.

המחקר מבוסס על 4 זוגות גברים הומוסקסואלים (2 זוגות פתוחים; 2 זוגות מונוגמיים). גיוסם נערך במספר שלבים. הראשון, נשלח אימייל אל המרואיינים הפוטנציאליים אשר הופנו ממקורות שונים, ובו פורטו בקצרה נושא המחקר (זוגיות הומוסקסואלית), משך הריאיון והמקום שבו הוא יתנהל. מרואיינים אשר הביעו את נכונותם להשתתף במחקר קיבלו במייל שאלון דמוגרפי שמטרתו לסנן מרואיינים על פי קריטריונים רלוונטיים למחקר כגון: גיל 25 ומעלה ומשך הזוגיות שנה לפחות. חומרי הגלם במחקר זה נאספו בעזרת ריאיון עומק חצי מובנה שנוהל על ידי החוקר והתקיים בעזרת מדריך הריאיון שהוכן מבעוד מועד וכלל שאלות המתייחסות לכל אחת משאלות המחקר. על מנת לתמוך בחומרי הגלם שעלו במחקר, כל אחד מהמרואיינים התבקש למלא את חלק ב' של "שאלון יחסים קרובים" אשר כולל ארבעה תיאורים כלליים המקבילים לארבעת סגנונות ההתקשרות. חשוב לציין כי השימוש שנעשה בשאלון הדיווח העצמי המקוצר החיה גם כאן את אותן שאלות מורכבות המצויות בלב הוויכוח הביקורתי על שאלוני ההתקשרות המבוססים על דיווח העצמי, ובמובן זה פתח שאלות מעניינות אך גם הגביל את האפשרות להשתמש בתוצאותיו.

מן הראיונות עלו ארבע תמות אשר נשזרו האחת בשנייה תוך שהן עונות על שאלות המחקר. **תמה 1** עסקה בתפיסת הזוגיות על ידי המרואיינים וזאת למול האופן בו הם מגדירים זוגיות באשר היא. הגדרתם חשפה שלוש מגמות שונות המבחינות בין שמונת המרואיינים. מגמה רחבה; מגמה ממוקדת; מגמה צרה. התנועה בין 3 מגמות אלו אפשרה לזהות ניואנסים ראשוניים אשר מתכתבים עם סגנונות ההתקשרות של המרואיינים. **תמה 2** עסקה בתפיסותיהם של המרואיינים את סוגיית הזוגיות הפתוחה/ סגורה, כאשר ברובד הגלוי תמה זו הביאה לידי ביטוי את מחשבותיהם של המרואיינים סביב סוגיה זו, בעוד שברובד הסמוי היא חשפה שני פרמטרים: האחד - חרדה. השני - צורך בשליטה. ניתוח הממצאים הראה כי רמות גבוהות של חרדה וצורך בשליטה מקשות על

היכולת "לשחק" מחשבתית ורגשית עם המודלים השונים של הזוגיות, ולמעשה תורמות ל"קיבוע" של התפיסה הזוגית מבלי יכולת להגמיש אותה או לשנות אותה או לחשוב אותה מחדש. כמו כן עלה מן הממצאים כי אין קשר חד כיווני בין סגנון ההתקשרות ודפוס הזוגיות. אדם "בטוח" איננו קושר בהכרח את רווחתו הזוגית בהגדרת הזוגיות שלו כפתוחה, ממש כשם שאדם חרד לא יבחר בהכרח בזוגיות סגורה. **תמה 3** עסקה באופי הדיאלוג כפי שהוא בא לידי ביטוי בין כל מרואייין לבין בן זוגו, כמו גם באופי הדיאלוג כפי שהוא בא לידי ביטוי אל מול המראיין. תמה זו הציגה תמונה עשירה ומורכבת לפיה הדיאלוג בתוך זוגיות פתוחה איננו בהכרח "דיאלוג פתוח", להיפך: הוא עשוי לשמש כמסווה או פתח מילוט לתכנים רגשיים אחרים שאינם מדוברים; בדומה לכך, דיאלוג הנובע מתוך אג'נדה סגורה איננו מוכרח להיות דיאלוג סגור, ויכול להתאפיין דווקא ברמה גבוהה של כנות ומודעות. כל אחת ממערכות היחסים, בין אם הן פתוחות ובין אם הן סגורות, מושתתת אפוא על דיאלוג בעל רמות שונות של פתיחות וסגירות. **תמה 4** עסקה בחיבור שבין דפוסי ההתקשרות לבין סוג הקשר הזוגי (פתוח/סגור). דפוסי ההתקשרות נלקחו הן משאלון דיווח עצמי מקוצר והן מתוך סיפורים משמעותיים של המרואיינים למול מערכות היחסים הזוגיות שלהם ולמול הוריהם. הממצאים הראו ראשית, כי לא בהכרח מתקיימת הלימה בין סגנון ההתקשרות שהמרואיינים בחרו כזה שמתאר אותם באופן הטוב ביותר - לבין הדפוסים שעלו בסיפורים המשמעותיים שבחרו לספר. שנית, הסיפורים המשמעותיים שפכו אור שונה מן הצפוי על הקשר ה"פתוח" לעומת הקשר ה"סגור". האינטימיות הזוגית התגלתה למעשה כמבחינה בין שני סוגי הקשר, וכמאפיינת דווקא את הזוגות הסגורים.

החידוש המרכזי של המחקר הנוכחי טמון בהתבוננות האינטגרטיבית על כלל התמות כפי שעלו בניתוח הממצאים. בהסתכלות-על על התמות השונות, ניתן לראות, כי שתי התמות הראשונות עוסקות בפן המודע ואילו שתי האחרונות הציפו תכנים הקשורים בפן הלא-מודע. בעוד שהפן המודע מסביר את תפיסותיו ומחשבותיו של המרואייין, סביב זוגיות מונוגמית למול זוגיות פתוחה ובכך למעשה מציג קולות היכולים לנבוע מתוך מנגנוני הגנה - הפן הלא-מודע חושף כיצד הן המערכות המונוגמיות והן המערכות הפתוחות משרתות לא רק את המשאלות הגלויות אלא גם את הצרכים והחרדות של אלו אשר בחרו בהן. מחקר זה מרחיב למעשה את ההבנה של הבחירה בזוגיות מונוגמית או פתוחה מהבנה המבוססת על הסברים רציונאליים לכזו המתארת תמונה מורכבת ועשירה, החושפת מניעים פסיכולוגיים לא מודעים אשר עומדים בבסיס הבחירה בסגנון זוגיות כזה או אחר. יתרונו של מחקר זה אינו רק בכך שהוא מרחיב את הבנתנו לגבי המניעים הלא מודעים (והפער בינם לבין המניעים המודעים) המובילים אדם לבחור בסגנון זוגיות פתוח או סגור, אלא בכך שהוא עשוי להיות בעל יישומים פרקטיים-טיפוליים, ולאפשר שיח מעמיק ועשיר יותר בעבודה קלינית זוגית או פרטנית סביב סוגיה זו. מאחר ומחקר זה הינו איכותני, מגבלתו הראשונית הינה אי היכולת להסיק ממנו מסקנות מובהקות לגבי הכלל. אולם, כמחקר ראשוני בתחום הוא מאפשר בסיס ברור יותר שניתן לצאת ממנו למחקר כמותני אשר יכול לחקור את סוגיית הבחירה לחיות בזוגיות מונוגמית או פתוחה לא רק בקרב גברים הומוסקסואליים כי אם גם בקרב אוכלוסייה הטרוסקסואלית וחד-מינית נשית.

מילות מפתח: הומוסקסואליות, זוגיות פתוחה, מונוגמיה, התקשרות.

גיל לב, דוא"ל: gilev2003@gmail.com